

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

واکاوی نقضی حقوقی درست استغاده از سلاح کشتار جمعی

دکتر غلامرضا عارفیان

محمد رضا علیانی

سرشناسه	:	عارفیان، غلامرضا، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	واکاوی فقهی- حقوقی حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی/ غلامرضا عارفیان، محمدرضا علیانی،
مشخصات نشر	:	شیراز: انتشارات شاه چراغ (ع)، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۷ ص.
شابک	:	978-600-8950-92-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
پادداشت	:	کتابنامه : ص. ۱۴۳-۱۴۷.
موضوع	:	سلاح‌های کشتار جمعی (فقه)
موضوع	:	(Weapons of mass destruction Islamic law)
موضوع	:	سلاح‌های هسته‌ای (فقه)
موضوع	:	(Nuclear weapons Islamic law)
موضوع	:	مجتهدان و علما -- دیدگاه درباره سلاح‌های هسته‌ای
موضوع	:	Ulama -- Views on nuclear weapons
موضوع	:	سلاح‌ها -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	:	Weapons -- Law and legislation -- Iran
شناسه اول	:	علیانی، محمدرضا، ۱۳۶۵-
رده بندی سکره	:	BP1۹۸/۶
رده بندی دیو	:	۲۹۷/۳۷
شماره کتاب شناسی ملی	:	۵۸۷۰۰۱۹

تاریخ: ۲۳۳۱۶۰۳۳ و ۲۲۲۲۱۹۱۶

واکاوی فقهی-حقوقی حرمت استفاده

از سلاح کشتار جمعی

دکتر غلامرضا عارفیان - محمد علیانی

شابک ۹-۹۲-۸۹۵۰-۶۰۰-۶۰۰

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۸ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قلم رقعی

لیتوگرافی / چاپ و صحافی: سمن

حروف چینی و صفحه آرایی: اطلس دهقانی

طرح جلد: دکتر عارفیان

قیمت: ۲۷۰۰۰ تومان

Printed in the Islamic Republic of Iran – Shiraz

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۱	فصل اول: کلیات و تاریخچه
۱۱	کشتار جمعی
۱۱	مفهوم کشتار جمعی
۱۳	تعریف کشتار جمعی در اسناد بین‌المللی
۱۴	۱- کشتار جمعی از منظر شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد
۱۵	۲- کشتار جمعی در قطعنامه‌های سازمان ملل متحد
۱۶	مفهوم سلاح کشتار جمعی و انواع سلاح‌های کشتار جمعی
۱۶	مفهوم سلاح کشتار جمعی
۱۷	انواع سلاح‌های کشتار جمعی
۱۸	۱- سلاح‌های شیمیایی
۱۹	۲- سلاح‌های میکروبی
۲۱	۳- سلاح‌های هسته‌ای
۲۲	معیار تشخیص و راه‌های مقابله با سلاح‌های کشتار جمعی
۲۲	۱- معیار تشخیص
۲۳	۲- راه‌های مقابله

۲۶ خصوصیات و آثار تخریبی سلاح‌های کشتار جمعی و وجه تمایز آن‌ها

۲۶ ۱- سلاح‌های هسته‌ای

۲۸ ۲- سلاح‌های شیمیایی

۲۹ ۳- سلاح‌های میکروبی

۳۱ وجه تمایز سلاح‌های کشتار جمعی

فصل دوم: حرمت و ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی در فقه اسلامی ... ۴۵

۴۵ ۱- تبیین فقهی حرمت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

۴۵ ۱- حرمت اعتدا و ظلم و زیر پا گذاشتن عدالت

۴۸ ۲- حرمت سرکشی و کبر و کین و دشمنی

۵۱ ۳- حرمت شتاب و غیر نظامیان

۵۵ ۴- حرمت استفاده از سلاح‌های آتش‌زا

۵۶ ۵- حرمت کشتن بی‌گناهان

۵۸ ۶- آرامش محور و صلح‌جویی دین مبین اسلام

۶۰ ۷- اصل دعوت اسلام

۶۲ ۸- رویکرد اخلاقی به جنگ

۶۳ ۹- دلایل عقلی

۶۵ قواعد فقهی مرتبط با حرمت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

۶۵ ۱- قاعده وزر

۶۶ ۲- قاعده سعی در فساد

۶۷ ۳- قاعده حرمت ترور

۶۹ پیشینه فتاوی فقهای امامی و عامه

۶۹ ۱- پیشینه فتاوی فقهای امامیه

۷۴ ۲- پیشینه فتاوی فقهای عامه

۷۶ دلایل خاص ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی

۷۷ ۱- آیات قرآنی

۸۱ ۲- روایات اهل عصمت و طهارت (ع)

فصل سوم: ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی در حقوق بین‌الملل ۸۳

۸۳ نقش سازمان‌های بین‌المللی در منع استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی

- سازمان ملل متحد ۸۵
- ۱- شورای امنیت ۸۷
- ۲- مجمع عمومی سازمان ملل متحد ۹۲
- الف - کمیسیون ویژه انرژی اتمی ۹۸
- ب - کمیسیون خلع سلاح ۹۹
- ج - کنفرانس‌های خلع سلاح ۱۰۲
- ۲- دیوان بین‌المللی دادگستری ۱۰۵
- ۴- دبیرخانه ۱۰۸
- کشتار جمعی جزئی مخالف روح و اهداف ملل متحد ۱۰۹
- اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۱۱
- آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ۱۱۳
- اهتمام ویژه جامعه بین‌المللی به طرح‌های کشتار جمعی ۱۱۴
- معاهدات مرتبط با کنترل تسلیحات کشتار جمعی ۱۱۷
- معاهدات مناطق عاری از تسلیحات کشتار جمعی ۱۱۸
- ۱- معاهده راروتونگا ۱۱۸
- ۲- معاهده تلاتالکو ۱۱۹
- ۳- معاهده بانکوک ۱۲۰
- ۴- معاهده پلین دلبا ۱۲۰
- ۵- معاهده جنوگان ۱۲۲
- کنوانسیون ممنوعیت سلاح‌های شیمیایی ۱۲۳
- اقدامات مربوط به کنترل تسلیحات هسته‌ای ۱۲۵
- پروتکل ژنو ۱۹۲۵ ۱۲۷
- اسناد و مقررات بین‌المللی در زمینه ممنوعیت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی ۱۳۰
- ۱- کشتار جمعی جرمی بین‌المللی ۱۳۳
- ۲- جنایت کشتار جمعی در زمان جنگ یا صلح ۱۳۴
- ۳- عدم شمول قاعده مرور زمان به جرم کشتار جمعی ۱۳۵
- ۴- کشتار جمعی در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۳۶
- ۵- منع کشتار جمعی قاعده‌ای امره ۱۳۷

- اصول حاکم بر حقوق بشر دوستانه ۱۳۸
- ۱- اصل تفکیک اهداف نظامی و غیر نظامی ۱۳۸
- ۲- اصل ضرورت نظامی و تناسب ۱۳۹
- ۳- اصل منع ایجاد درد و رنج بیهوده ۱۴۰
- منابع و مأخذ ۱۴۳
- الف - کتب فارسی ۱۴۳
- ب - کتب عربی ۱۴۴
- ج - مقاله‌ها ۱۴۵
- د - بابا: نامه‌ها ۱۴۷

حفظ جان انسان‌ها از اهم مصالحی است که شارع، عقلا و جامعه بین‌المللی بدان اهتمام و توجه دارند. هر سلاحی که حفظ جان انسان‌ها را به خطر اندازد و موجب کشتار جمعی انسان‌ها شود، خنثی‌سازی امنیتی جانی و مالی انسان‌ها محسوب شده و به‌کارگیری آن منع گردیده است.

نگرانی جامعه جهانی به علت در خطر بودن صلح و امنیت بین‌المللی موجب ترس از سلاح‌های کشتار جمعی گردیده و در نتیجه مجال بین‌المللی با صدور بیانییه‌ها و قطعنامه‌های مختلف استفاده از این نوع را محدود و محکوم نموده و جایگاه این سلاح‌ها در حقوق بین‌الملل متزلزل شده است.

با تکیه به اینکه عواقب انفجار هسته‌ای به گونه‌ای است که دامن‌گیر همه می‌شود و نابودی غیر نظامیان با آن حتمی است و به این ترتیب مصونیت مردم و اموال غیر نظامی از میان می‌رود، عده‌ای از حقوقدانان قائل به عدم مشروعیت این سلاح هستند. اما قدرت‌های هسته‌ای مخالف با این نظریه، استدلال دیگری ارائه می‌دهند؛ آنها معتقدند سلاح‌های هسته‌ای از زمان جنگ جهانی دوم تغییرات عمده‌ای کرده‌اند و در حال حاضر این امکان هست تا سلاح هسته‌ای را با دقت تمام به سمت هدفی خاص نشانه‌گرفت بدون آن‌که مردم غیر نظامی آسیبی ببینند. اما این استدلال نفی می‌شود. به این دلیل که آنچه از سلاح هسته‌ای تاکنون دیده شده است، اثر تخریبی آن است و این استدلال ادعایی بیش نیست. چون هیچ‌گاه این سلاح‌ها مورد استفاده

قرار نگرفته‌اند، نمی‌توان ثابت کرد که آیا استفاده از این سلاح می‌تواند اصل تفکیک را رعایت کند یا خیر؟

استفاده از سلاح كشتارجمعی که انهدام گسترده‌ای در پی دارد و تبعات آن فراگیر، پیش‌بینی ناپذیر و مهار نشدنی است و سلاح‌های شیمیایی، میکروبی و هسته‌ای را در بر می‌گیرد، بر اساس ادله‌ی فقهی، ممنوع و حرام است. از جمله مبانی حرمت این سلاح‌ها تأکید دین اسلام بر هدایت الهی بشر، کرامت ذات انسانی و صلح‌طلبی می‌باشد. در ضمن اسلام به اخلاق‌مداری، برخورد با عطفوت و انسانی با غیر انسانی، به ویژه زنان، کودکان و کهن سالان حتی اسرا توصیه کرده و بالاتر آن که حقوق حیوانات و محیط زیست را در جنگ‌ها از نظر دور نداشته است. در بخشی از فرمایشات مقام معظم رهبری، (در دیدار با دست اندرکاران ساخت ناوشکن چماران، ۳۰ بهمن ۱۳۸۸) بیان می‌دارند که ما اعتقاد به بمب اتم و سلاح اتمی نداریم و دنبالش هم نخواهیم رفت. بر طبق مبانی اعتقادی و دینی ما به کار بردن این‌گونه وسایل كشتارجمعی ممنوع و حرام است.

واكاي فقهی و حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح كشتارجمعی و تطبیق با حقوق بین‌الملل، مسأله اصلی این کتاب است که با استفاده از منابع عقلی، نقلی و قوانین موجود در حقوق بین‌الملل به آن پرداخته خواهد شد. در نوشتار حاضر تلاش می‌گردد با توجه به مصادیق سلاح كشتارجمعی ملاک‌های بیشتر در حکم و دلایل ممنوعیت استفاده از این‌گونه سلاح را به عنوان یک اصل استنباطی مورد بررسی قرار داده شود.

این اثر در نهایت ثابت می‌کند که در شرع مقدس اسلام، حکم اولی استفاده از سلاح‌های كشتارجمعی از باب افساد فی الارض و قواعدی همچون قاعده وزر، سعی در فساد و حرمت ترور، ممنوع و حرمت است و طبق قوانین مکتوب و منابع موجود در حقوق بین‌الملل از جمله معاهدات مرتبط با کنترل تسلیحات كشتارجمعی، هر گونه استفاده از سلاح‌های كشتارجمعی، ناصحیح و مردود می‌باشد.

این پژوهش مشتمل بر سه فصل است. فصل اول به بیان کلیات و تاریخچه سلاح‌های کشتار جمعی اختصاص داده شده است. فصل دوم در خصوص حرمت و ممنوعیت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی در فقه اسلامی بر اساس دلایل نقلی و روایات و آنچه که فقهای اسلامی در خصوص آن بیان داشته‌اند مورد بحث قرار می‌گیرد. در فصل سوم، ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی در حقوق بین‌الملل بر اساس اسناد و مدارک موجود در جامعه بین‌المللی مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت. نگارندگان از نقاط نظرات خرداندگان استقبال نموده و امیدوارند با ابراز پیشنهادها، به غنا و کمال هر چه بیشتر این اثر یاری نمایند.

من الله التوفيق و عليه التكلان

دکتر غلامرضا عارفیان و محمدرضا علیائی